

**Радутний
Олександр Едуардович**

доктор філософії (Ph.D.) в галузі права,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ідентифікатор ORCID
orcid.org/0000-0002-6521-3977
Researcher ID: E-6683-2015

Радутний Олександр Едуардович

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СТРУКТУРІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН, ЯКІ ОХОРОНЯЮТЬСЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ

Загальновизнаним в науці кримінального права є поділ структури охоронюваних суспільних відносин (об'єкта злочину) на наступні елементи: 1) суб'єкти відносин; 2) предмет, з приводу якого існують відносини; 3) соціальний зв'язок як зміст суспільних відносин. Важливість дослідження кожного з цих структурних елементів окремо та у нерозривній їх єдності визначається тим, що, за слушним визначенням В.Я. Тація [14, с. 110], саме об'єкт дає змогу визначити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння.

Відповідно до положень доктрини кримінального права штучний інтелект (алгоритм, розумну штучну технічну систему, досконалу

комп'ютерну програму тощо) традиційно було б розглядати в якості предмета суспільних відносин, тобто як певний феномен, з приводу якого або у зв'язку з яким між суб'єктами існують певні суспільні відносини [15, с. 83].

Такий підхід доволі ефективно працює (як класична механіка Ньютона всередині сучасної теоретичної фізики), але лише до тієї межі, за якою штучний інтелект (як продукт людської творчості, об'єкт техніки, який тільки полегшує роботу людини, але за останньою все ж таки залишається право на остаточне рішення) самостійно і без втручання з боку людини проявляє себе як повноцінний суб'єкт (учасник) суспільних відносин – приймає юридично та соціально значущі рішення в ситуації, коли відсутні фактичні та правові підстави для відповідальності певної фізичної особи (розробника, виробника, користувача, власника тощо): алгоритмічний високочастотний трейдінг на базі штучного інтелекту у межах декількох мілісекунд укладає та виконує угоди на фондовому ринку США [13, с. 46], при цьому алгоритми сигналізують один одному та поширюють між собою інформацію за допомогою цих самих мілісекундних угод поза контролем з боку людини [5]; роботи-хірурги (об'єкти робототехніки на базі штучного інтелекту) приймають самостійні рішення та реалізують їх щодо конкретних пацієнтів – фізичних осіб більш впевнено та ефективно, ніж початківці лікарі – фізичні особи [4]; органи управління децентралізованих юридичних осіб (DAO – Decentralized Autonomous Organization, або DAC – Decentralized Autonomous Corporation) під керуванням комп'ютерних програм, що мають назву “smart contracts” (розумні або інтелектуальні контракти) [12] самостійно та без втручання з боку людини приймають юридично значущі рішення за повну відсутність в цих організаціях фізичних осіб, які би здійснювали адміністративно-господарські, або організаційно-розпорядчі функції; безпілотні автомобілі (AV – autonomous vehicles – транспортний засіб без водія) також приймають самостійні рішення у складній обстановці без участі людини [9], але більшість опитаних респондентів все ж таки висловлюються за взаємодію з таким штучним інтелектом, якій в ситуації крайньої необхідності надаватиме перевагу

рятуванню саме пасажирів AV на шкоду інтересам інших учасників дорожнього руху [7]; Управління з санітарного нагляду за якістю харчових продуктів та медикаментів США (FDA) дозволило штучному інтелекту самостійно проводити медичне обстеження людей без участі людини (фахівця-медика), інтерпретувати отримані результати та приймати рішення щодо подальшого лікування [10] тощо.

Можливість визнання штучного інтелекту суб'єктом правовідносин починає визнаватися науковою спільнотою (зокрема, таку точку зору поділяє не тільки автор, але й професор University of Washington School of Law та директор UW Tech Policy Lab Райан Кало (Ryan Calo), професор Umeå Universitet (Швеція) Питер Асаро (Peter M. Asaro), професор М.В. Карчевський (Луганський ДУВС імені Е.О. Дідоренка) та деякі інші), що знайшло й своє нормативне закріплення у відповідній Резолюції Європейського парламенту від 16.02.2017 р. (European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)) [3], в якій пропонується серед вже відомих категорій (фізичні особи та юридичні особи) утворити нову під назвою «електрона особа (особистість)», яка матиме власні специфічні права та обов'язки.

В згаданій Резолюції зазначається, що у перспективі можливості штучного інтелекту можуть в решті решт перевершувати інтелектуальні здібності людини (п. «Р» Вступу); роботи все більше стають схожими на агентів, які можуть взаємодіяти зі своїм середовищем та вносити в нього значні зміни; постає питання про правову відповідальність за шкоду, спричинену діями робота (п. «Z» розд. «Відповідальність»); автономність робота можливо визначити як його здатність приймати рішення та реалізувати їх самостійно, поза зовнішнім контролем та впливом (п. «AA» розд. «Відповідальність»); чим вищим є ступінь автономності робота, тим менше він може розцінюватися як простий інструмент в руках третіх осіб – виробника, оператора, володільця, користувача тощо (п. «AB» розд. «Відповідальність»); стандартні правила настання відповідальності не є достатніми у тих випадках,

коли шкода була нанесена внаслідок прийняття рішень, які робот приймає самостійно (п. «АФ» розд. «Відповідальність») [3].

Наділення штучного інтелекту статусом «електронної особи (особистості)» в якості повноцінного учасника суспільних відносин не повинне зустріти виважених заперечень або несприйняття, адже для правників та більш широкої аудиторії доволі буденно сприймати та визнавати юридичну особу (яка фактично є геніальним продуктом людської думки, віртуальним утворенням, соціальний статус якого спирається тільки на колективний міф, що беззастережно панує в юридичній сфері) повноцінним суб'єктом різноманітних суспільних відносин, який має власні права та обов'язки.

І хоча донедавна у площині кримінального права діяльність юридичної особи розглядалася не інакше ніж через діяльність її представників (фізичних осіб), які в решті решт і повинні нести кримінальну відповідальність за свої суспільно небезпечні дії або бездіяльність та їх наслідки, але внесенням відповідних змін було дещо змінено традиційні акценти і нормативно закріплено можливість застосування до юридичної особи заходів кримінального-правового характеру (штраф, загальна конфіскація майна, ліквідація), які мають всі ознаки покарання, на підставі положень Розділу XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» КК України.

Таким чином, не зважаючи на широке використання догматичного методу, кримінальне право все ж не є релігією у застиглому її розумінні, що надає можливість для обґрунтованого розширення кола суб'єктів суспільних відносин та додання до їх звичного переліку (держава, об'єднання громадян, юридичні або фізичні особи [15, с. 57] тощо) штучного інтелекту вищого ступеню розвитку (тобто, «штучного суперінтелекту» (англ. Artificial Superintelligence, ASI) [8] на відміну від менш потужних його різновидів, яким є на сьогодні «сильний штучний інтелект» (англ. Strong Artificial Intelligence, SAI) [2], або «загальний штучний інтелект» (англ. Artificial General Intelligence, AGI), «слабкий штучний інтелект» (англ. Weak Artificial Intelligence, WAI) [1],

«вужкий штучний інтелект», або «обмежений штучний інтелект» (англ. Artificial Narrow Intelligence, ANI) [6], або «прикладний штучний інтелект» (англ. Applied Artificial Intelligence, AAI) [11] тощо) під назвою «електронна особа (особистість)» або іншою подібною за змістом відповідно до вітчизняних культурних та правових традицій.

Використані джерела:

1. *Agnes Smith*. Artificial intelligence. 2015 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nationalmagazine.ca/Articles/Fall-Issue-2015/Artificial-intelligence.aspx> – Заголовок з екрану.

2. *Copeland B.J.* Artificial intelligence (AI) // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence> – Заголовок з екрану.

3. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)) // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//EN> – Заголовок з екрану.

4. Executive Summary of World Robotics 2011 Industrial Robots & World Robotics 2011 Service Robots // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.diag.uniroma1.it/~deluca/rob1_en/2011_WorldRobotics_ExecSummary.pdf – Заголовок з екрану.

5. Findings Regarding the Market Events of May 6, 2010 – Report of the Staffs of the CFTC and SEC to the Joint Advisory Committee on Emerging Regulatory Issues // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.sec.gov/news/studies/2010/marketevents-report.pdf> – Заголовок з екрану.

6. *Gary Lea*. The Struggle To Define What Artificial Intelligence Actually Means. September 3, 2015 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.popsci.com/why-we-need-legal-definition-artificial-intelligence> – Заголовок з екрану.

7. *Johnston Ian*. Driverless car safety revolution could be scuppered by moral dilemma // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.independent.co.uk/news/science/driverless-cars-autonomous-vehicles-safety-accidents-a7097276.html> – Заголовок з екрану.

8. *Nick Bostrom*. How long before superintelligence? Oxford Future of Humanity Institute. University of Oxford. Originally published in Int. Jour. of Future Studies, 1998, vol. 2 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://nickbostrom.com/superintelligence.html> – Заголовок з екрану.

9. *Sean O'Grady*. Google's driverless cars crashes – who's to blame // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.independent.co.uk/life-style/motoring/features/googles-driverless-car-crashes-whos-to-blame-10245477.html> – Заголовок з екрану.

10. *Stark Angela*. FDA permits marketing of artificial intelligence-based device to detect certain diabetes-related eye problems // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.fda.gov/NewsEvents/Newsroom/PressAnnouncements/ucm604357.htm> – Заголовок з екрану.

11. *Tim Urban*. The AI Revolution: The Road to Superintelligence. January 22, 2015 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://waitbutwhy.com/2015/01/artificial-intelligence-revolution-1.html> – Заголовок з екрану.

12. *Vigna, P; Casey, MJ* (January 27, 2015). The Age of Cryptocurrency : How Bitcoin and the Blockchain Are Challenging the Global Economic Order. St. Martin's Press. – 358 p. – ISBN 97812 50065636 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books/about/The_Age_of_Cryptocurrency.html. – Заголовок з екрану.

13. *Баррат Дж.* Последнее изобретение человечества: искусственный интеллект и конец эры Homo sapiens. – М.: Альпина Нон-фикшн, 2015. – 304 с.

14. Кримінальне право України : Загальна частина : підруч. / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.

15. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : монографія / В. Я. Тацій. – Х. : Право, 2016. - 256 с.